

Fundació "la Caixa"

Museu del Cinema
Col·lecció Tomàs Mallol

La Fundació "la Caixa" i el Museu del Cinema presenten una doble exposició que aplega 35 gravats i 270 figures utilitzades en el teatre d'ombres de l'Àsia

Viatge al món de les ombres

Diu la llegenda que en els temps del sultà Orhan (1326-1359) vivia un ferrer anomenat Karagöz. Juntament amb Hacivat, el paleta, no deixaven de distreure amb les seves bromes la resta dels obrers, la qual cosa retardava sens fi la construcció de la mesquita. Enutjat per aquest fet, el soldà va ordenar que executessin els dos culpables, però ben aviat se'n va penedir. Per esmenar l'error, un dels seus serfs va inventar el teatre d'ombres, i així el geperut Karagöz va tornar a distreure el poble amb les seves facècies, convertit ara en una ombra projectada darrere una pantalla. Aquesta és una dels milers de llegendes que s'expliquen sobre l'incert naixement del teatre d'ombres. Sí que se sap, però, que va sorgir a l'Àsia abans del segle XII, i va arribar a Europa al segle XVIII a través de les rutes d'evangelització. Va ser tan gran l'èxit que va tenir, que fins i tot es va representar a la cerveseria modernista Els Quatre Gats gràcies a Pere Romeu i Miquel Utrillo. Sota el títol *Viatge al món de les ombres*, la Fundació "la Caixa" i el Museu del Cinema presenten una doble exposició que permet endinsar-se en una de les més belles tradicions del teatre asiàtic. Per una banda, la Sala d'Exposicions de la Fundació "la Caixa" de Girona aplega un conjunt de 270 ombres dels segles XVIII, XIX i XX d'un valor extraordinari juntament amb vuit instruments musicals de la Xina que s'utilitzen en les representacions. Per l'altra, la sala d'exposicions temporals del Museu del Cinema presenta 35 gravats sobre fusta de Bengala del segle XIX que narren la història del *Ramayana* del poeta Tulsidas. Totes les peces exposades formen part de la Col·lecció Kwok On d'art popular asiàtic (una de les més importants del món), donada a la Fundação Oriente de Lisboa pel sinòleg Jacques Pimpaneau.

La doble exposició *Viatge al món de les ombres*, comissariada per Sylvie Gonfond i Jacques Pimpaneau i produïda per la Fundació "la Caixa", es podrà visitar a la Sala d'Exposicions de la Fundació "la Caixa" de Girona (Sèquia, 5) i al Museu del Cinema (Sèquia, 1).

VIATGE AL MÓN DE LES OMBRES

Sala d'Exposicions de la Fundació "la Caixa" a Girona

L'exposició *Viatge al món de les ombres* pretén mostrar la bellesa i l'espectacularitat d'un conjunt de figures d'herois, déus, animals i monstres mítics utilitzades en les representacions del teatre d'ombres de sis països asiàtics: Turquia, l'Índia, la Xina, Cambodja, Tailàndia i Indonèsia. Es tracta d'autèntiques obres d'art, datades entre els segles XVIII i XX, que reproduïxen el clima de fascinació i fantasia que envolta aquesta mena de representacions. El teatre d'ombres és sinònim de religió, amb un caràcter xamànic que evoca els morts i el més enllà. Les companyies solen actuar amb motiu d'una festivitat, en la qual ofereixen l'espectacle a una divinitat amb la finalitat de demanar-li ajuda o sol·licitar un favor. S'atribueix un poder sagrat a les figures, per la qual cosa són tractades amb respecte. Totes estan elaborades artesanament amb la pell de diferents animals (daina, camell o bou), de vegades amb les extremitats i el cap articulats.

Aquesta tècnica teatral té l'origen a l'Àsia, encara que no hi ha cap document que permeti atribuir amb certesa el seu naixement a una cultura, per la qual cosa diversos països es disputen la invenció. Va arribar a Europa al final del segle XVIII, a través de les rutes d'evangelització dels jesuïtes. L'any 1772, Dominique Séraphin va instal·lar el seu teatre d'ombres a Versalles, i hi va tenir molt d'èxit. Les companyies de funàmbuls i còmics italians van contribuir a difondre aquesta mena de teatre per tot Europa. A Espanya no va arribar fins ben entrat el segle XIX, quan va adquirir popularitat entre la burgesia. Dos dels seus grans impulsors van ser Pere Romeu i Miquel Utrillo, que entre el 1897 i el 1898 van fer diverses representacions a la cerveseria modernista Els Quatre Gats.

L'exposició *Viatge al món de les ombres* es divideix en apartats, segons el país de procedència de les ombres exhibides. Aquest tipus de representacions és el resultat de l'encreuament entre diverses cultures, per la qual cosa presenta infinitat de variants:

- **Turquia.** El personatge principal és el geperut Karagöz, dotat d'un braç més llarg que l'altre. Encarna el bon sentit i la inspiració popular, mentre que el seu company Hacivat és més conservador i filòsof. Les figures, articulades, estan retallades en pell de camell. Els espectacles són còmics i senzills, i les figures es barallen i fan divertides piruetes. A l'autoritari imperi otomà, en el qual imperava la censura, aquest gènere s'acostumava a utilitzar com una enginyosa arma de crítica política.
- **L'Índia.** El teatre d'ombres perviu a quatre estats (Orissa, Karnataka, Kerala i Andhra Pradesh), en els quals s'interpreten escenes extretes de les dues grans epopeies índies: el *Mahabharata*, composta al segle II a. de C., i el *Ramayana*, una mica posterior. Les figures no sempre són articulades i estan fetes generalment amb pell de daina, encara que també n'hi ha de cabra. Al començament de cada representació, s'ofereixen als déus flors, cocos i arròs, i també prec.

- **Cambodja i Tailàndia.** El teatre d'ombres és força semblant en aquests dos països. A tots dos, les representacions es divideixen en espectacles d'ombres grans, anomenats *nang yai* a Tailàndia i *nang shek* a Cambodja, en els quals les figures arriben a fer metre i mig d'alt i estan retallades en pell de búfal, i espectacles d'ombres petites articulades, més populars, anomenats a tots dos països *nang talung*.
- **Indonèsia.** Cal distingir entre el teatre d'ombres de Java i el de Bali, ja que l'estil de les figures és diferent. No obstant això, tant a Java com a Bali es representen els episodis de les epopeies índies. Els personatges principals són herois o encarnacions de déus extrets d'aquestes epopeies, mentre que el poble indonesi hi surt representat sota la figura del pallasso, el qual precisament fa de guia dels personatges principals.
- **La Xina.** El teatre d'ombres xinès és l'únic que incorpora decorats, mobiliari, plantes, palaus i animals, reals o fantàstics. Les figures són de pell de camell o de bou. Les representacions tenen caràcter sagrat i els personatges són éssers del més enllà. Els espectacles evoquen episodis de novel·les o llegendes de popularitat indiscutible, com *La investidura dels déus*, *El viatge a Occident* i la *Llegenda de la serp blanca*.

Viatge al món de les ombres

Del 24 de novembre de 2004 al 30 de gener de 2005

Inauguració: dimarts 23 de novembre, a les 19.30 hores

Sala d'Exposicions de la Fundació "la Caixa"

Sèquia, 5
GIRONA

Horari

De dilluns a dissabte, de 10 a 14 h i de 17 a 21 h

Diumenges i festius, d'11 a 14 h

Tancat el 25 i 26 de desembre de 2004, i 1 de gener de 2005

Servei d'Informació de la Fundació "la Caixa"

www.fundacio.lacaixa.es

Tel. 902 22 30 40

Entrada gratuïta

VIATGE AL MÓN DE LES OMBRES. EL 'RAMAYANA' DE TULSIDAS **Sala d'Exposicions Temporals del Museu del Cinema**

Amb més de 18.000 versos, el *Ramayana* és un dels grans poemes èpics orientals amb uns orígens que es remunten probablement entre el 1500 i el 600 a. de C. Com a gran epopeia que és, ha estat representada al llarg dels temps en multitud de formats i mitjans: llibres, contes, pintura, teatre, cinema, televisió, representacions escultòriques, còmic, etc. El teatre d'ombres és un dels mitjans que té una més llarga tradició en la representació del *Ramayana*. Encara avui es realitzen aquestes representacions amb gran èxit a la Índia i a diversos països de l'extrem orient i de les quals podem dir que estan a mig camí entre l'espectacle visual, la tradició popular i l'acte litúrgic.

L'exposició del Museu del Cinema vol donar a conèixer la història que ens explica el *Ramayana* del poeta Tulsidas, a través de 35 gravats sobre fusta de Bengala de la fi del segle XIX, excepcionals per la seva raresa i qualitat. Aquesta mostra es complementa amb dos àmbits interactius:

- El primer, una gran pantalla situada al centre de la sala permetrà al visitant manipular figures d'ombres orientals.
- Un darrer àmbit, titulat *El Ramayana avui*, ens proposa un espai interactiu per a descobrir la pervivència d'aquesta epopeia en diverses formes d'expressió plàstica i audiovisual.

Viatge al món de les ombres. El 'Ramayana' de Tulsidas

Del 24 de novembre de 2004 al 30 de gener de 2005

Inauguració: dimarts 23 de novembre, a les 19.30 hores

Sala d'Exposicions Temporal del Museu del Cinema

Sèquia, 1
GIRONA

Horari

De dimarts a divendres, de 10 a 18 h

Dissabtes, de 10 a 20 h, i diumenges, d'11 a 15 h

Tancat, dilluns no festius, 25 i 26 de desembre de 2004, i 1 i 6 de gener de 2005

Entrada gratuïta

Si voleu més informació o material gràfic, us podeu adreçar a:

Inés Martínez Ribas, Àrea de Comunicació de la Fundació "la Caixa"

Tel. 93 404 60 73 / e-mail: ines.martinez.fundacio@lacaixa.es

VISITES COMENTADES A LES EXPOSICIONS

- **Visita comentada per al públic en general**

Dissabtes, a les 18h. Visita combinada a la Sala d'Exposicions de la Fundació "la Caixa" i al Museu del Cinema.

- **Visites dinamitzades per a grups i escolars**

De dilluns a divendres. Visita combinada a la Sala d'Exposicions de la Fundació "la Caixa" i al Museu del Cinema.

Durada: 2 hores. Prèvia reserva al telèfon 972 21 54 08

- **Visites dinamitzades per a famílies**

Dimarts 28 i dijous 30 de desembre a les 18.00 h

Visita combinada a la Sala d'Exposicions de la Fundació "la Caixa" i al Museu del Cinema. Pensada per pares i nens; inclou un taller d'ombres.

Durada: 2 hores. Prèvia reserva al telèfon 972 21 54 08

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

ESPECTACLE

- ***A l'ombra del conte 'Compare llop comare truja'***

Dissabte 27 de novembre, a les 12 h i a les 18 h

A càrrec de Cia. Mercè Framis

Per adults i nens a partir de 4 anys

Durada: 50 min. Lloc: Museu del Cinema

NARRACIONS A LES SALES

- ***Déus, herois i monstres: les prodigioses llegendes índies***

Diumenges 12 i 19 de desembre a les 12 h

A càrrec d'Agnès Zander, narradora de contes.

Per a adults i nens a partir de 6 anys.

Lloc: Sala d'Exposicions de la Fundació "la Caixa"

PROJECCIONS

- Dimarts 4 de gener, a les 11.30 h

El príncep guerrer / Warrior prince, The Legend of Prince Rama, de Yuko Sako, Japó, 2002, versió doblada al castellà.

Una història d'amor i d'aventures en la que conviuen els déus i els homes, en una contínua lluita entre el bé i el mal: és la història del príncep Rama que amb els seus poders divins venç al cruel rei Ravana. Cinema d'animació d'estil "fusió" que combina tres escoles d'animació diferents: el Manga del Japó, el Disney d'EE.UU i el Ravi Varma de l'Índia.

Durada: 94 min.

Per adults i nens a partir de 8 anys

Lloc: Museu del Cinema

- Dissabte 15 de gener, a les 17 h

Lav Kush de V.Madhusudan Rao, Índia, 1999, V.O.S.E

Una producció totalment Índia, amb números musicals al pur estil "bollywoodià", en la que es narra una part interessant del *Ramayana*, popularment coneguda com *Uttar Ramayan*, la història que comença quan Lord Rama torna a Ayodhya després de catorze anys d'exili.

Durada: 165 min.

Lloc: Museu del Cinema

Col·labora: CineAsia

Entrada gratuïta a totes les activitats. Places limitades a l'aforament de les sales.